

Editör

Doç. Dr. Sezai ÖZTAŞ

Yazarlar

Deniz GÜNER, Edip DURMAZ, Gürhan KINALI,
Mahmut AKKOR, Nesrin AKKOR, Sezai ÖZTAŞ, Tekin TUNCER

ATATÜRK İLKELERİ VE İNKILÂP TARİHİ

5. Baskı

İstanbul & Kırklareli 2022

RumeliYA
Yayıncılık ∩ Publishing

Yazarlar / Authors

Deniz GÜNER, Edip DURMAZ, Gürhan KINALI,
Mahmut AKKOR, Nesrin AKKOR, Sezai ÖZTAŞ, Tekin TUNCER

Kitap adı / Book title
Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi

Editör / Editor
Doç. Dr. Sezai ÖZTAŞ

Grafiker
RumeliYA

Tashih / Redaction
Yeliz KAYA

Yayın dili / Publication language: Türkçe / Turkish

ISBN
RumeliYA: 978-605-71225-9-9

Yayın tarihi / Date published: 2022

Baskı yeri / Printing house
SAGE Yayıncılık Rek. Mat. San. Tic. Ltd. Şti. **Sertifika No:** 41356
Kazım Karabekir Caddesi, Kültür Çarşısı No: 7 / 101-102
İskitler / ANKARA
0 312 341 00 02 - 0 549 341 00 02

APA
Öztaş, S. (Ed.) (2022). *Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi*. İstanbul & Kırklareli: RumeliYA.

Adres / Address
RumeliYA Yayıncılık ψ Publishing
Karacaibrahim Mah. Nüzhet Somay Caddesi, No. 49 B Merkez, Kırklareli, Türkiye
Sertifika / Certificate No 48218

web: www.rumeliya.com
e-mail: editor@rumeliya.com

Kitapta yer alan bölümlerin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir. / All responsibility of the chapters in the book belong to the authors.

5846 sayılı ve 2936 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Yasaları ve Türk Ticaret Yasası gereğince; fotokopi, tarama, yazma vs. herhangi bir yöntemle bir kitabı çoğaltarak satın alan, satan veya bir kitaptan yazarın yazılı izni olmadan alıntı yapan kişi ve kurumlar; her bir kopya için 2 yıldan 6 yıla kadar hapis cezası (para cezasına çevrilmeksizin), 10.000 TL'den 150.000 TL'ye kadar mahkemenin karar vereceği para cezası, Meslekten men ve kopyalama ve basım cihazlarına el konulması, cezaları ile cezalandırılır.

© Bu kitabın 5. baskısı için yayın hakkı **RumeliYA Yayıncılık ψ Publishing**'e aittir
© The copyright for the 5th edition of this book belongs to **RumeliYA Yayıncılık ψ Publishing**.

ÖN SÖZ

Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi dersi, Kurtuluş Savaşı öncesinde ve Kurtuluş Savaşı sırasında Türk halkının eşine az rastlanır fedakârlık ve kahramanlık örnekleriyle dolu olayların, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunun, Türk İnkılâbı'nın ortaya çıkışının, Türk İnkılâbı'nın dayandığı temel prensiplerin, gerçekleştirilen inkılâpların ve Atatürk İlkelerinin anlatıldığı bir derstir.

Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi isimli bu kitap sekiz bölümden oluşmakta ve her bölümün sonunda kaynakça bulunmaktadır. İlk bölümde, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi dersi ve inkılâp ile ilgili kavramlar açıklanmıştır. İkinci bölümde, Türk İnkılâbı'nı hazırlayan gelişmeler ele alınmıştır. Üçüncü bölümde, Millî Mücadele'ye hazırlık dönemi açıklanmıştır. Dördüncü bölümde, Büyük Millet Meclisi'nin açılması sonrası gelişmeler ve Millî Mücadele dönemi verilmiştir. Beşinci bölümde, Türk İnkılâbı anlatılmıştır. Altıncı bölümde, Atatürk dönemi Türk dış politikası açıklanmıştır. Yedinci bölümde, Atatürk İlkeleri ve bütünlükçü ilkeler verilmiştir. Sekizinci bölüm ise Atatürk'ün ölümü ve sonrasındaki Türkiye (1938-1960) hakkındadır.

Bu kitap, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi dersini veren öğretim elemanları tarafından hazırlanmıştır. Bu kitabın ortaya çıkmasına katkıda bulunan bölüm yazarı öğretim elemanlarına, kitabın basımını sağlayan yayınevi çalışanlarına ve kitabın ortaya çıkmasında emeği geçen herkese teşekkür ederim.

Doç. Dr. Sezai ÖZTAŞ

Ekim 2022

BÖLÜM YAZARLARI

1. Bölüm: Doç. Dr. Sezai ÖZTAŞ, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi
  2. Bölüm: Doç. Dr. Sezai ÖZTAŞ, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi
  3. Bölüm: Dr. Öğr. Üyesi Edip DURMAZ, Kırklareli Üniversitesi
  4. Bölüm: Öğr. Gör. Dr. Gürhan KINALI, Kırklareli Üniversitesi
  5. Bölüm: Dr. Öğr. Üyesi Deniz GÜNER, Kırklareli Üniversitesi
  6. Bölüm: Öğr. Gör. Dr. Nesrin AKKOR, Kırklareli Üniversitesi
  7. Bölüm: Doç. Dr. Mahmut AKKOR, Kırklareli Üniversitesi
  8. Bölüm: Doç. Dr. Tekin TUNCER, Kırklareli Üniversitesi
- Editör: Doç. Dr. Sezai ÖZTAŞ, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	III
İÇİNDEKİLER.....	V
KISALTMALAR.....	XII
1. ATATÜRK İLKELERİ VE İNKILÂP TARİHİ DERSİ VE İNKILÂP İLE İLGİLİ KAVRAMLAR	1
1.1. ATATÜRK İLKELERİ VE İNKILÂP TARİHİ DERSİNİN TARİHÇESİ	1
1.2. ATATÜRK İLKELERİ VE İNKILÂP TARİHİ DERSİNİN ÖĞRETİMİNİN AMACI NEDİR?2	
1.3. İNKILÂP NEDİR? İNKILÂP İLE İLGİLİ KAVRAMLAR NELERDİR?.....	4
1.3.1. <i>İnkılâp</i>	5
1.3.2. <i>İhtilâl</i>	5
1.3.3. <i>Devrim</i>	6
1.3.4. <i>Islahat (Reform)</i>	6
1.3.5. <i>Hükümet Darbesi</i>	6
1.3.6. <i>İsyan</i>	6
2. TÜRK İNKILÂBINI HAZIRLAYAN GELİŞMELER.....	9
2.1. OSMANLI DEVLETİ’NİN YIKILIŞINA ETKİ EDEN SEBEPLER.....	9
2.2. OSMANLI DEVLETİ’Nİ KURTARMA ÇABALARI	12
2.2.1. <i>Osmanlı Devleti’nde Yenilik Hareketleri</i>	12
2.2.1.1. Lale Devri (1718-1730).....	12
2.2.1.2. III. Selim Dönemi (1789-1807).....	13
2.2.1.3. II. Mahmut Dönemi (1808-1839).....	14
2.2.1.4. Tanzimat Fermanı (3 Kasım 1839)	15
2.2.1.5. Islahat Fermanı (28 Şubat 1856)	15
2.2.1.6. I. Meşrutiyet (23 Aralık 1876).....	16
2.2.1.7. II. Meşrutiyet (23 Temmuz 1908).....	17
2.2.2. <i>Osmanlı Devleti’nde Fikir Akımları</i>	17
2.2.2.1. Osmanlıcılık.....	17
2.2.2.2. İslamcılık.....	18
2.2.2.3. Türkçülük	19
2.2.2.4. Batıcılık.....	19

2.3. XX. YÜZYIL BAŞLARINDA OSMANLI DEVLETİ.....	20
2.3.1. Trablusgarp Savaşı	20
2.3.2. Balkan Savaşları.....	21
2.3.3. Birinci Dünya Savaşı.....	23
2.3.3.1. Savaşın Sebepleri ve Savaşın Başlaması.....	23
2.3.3.2. Osmanlı Devleti'nin Savaşa Girişi ve Savaşığı Cepheler	25
2.3.3.2.1. Kafkas Cephesi	25
2.3.3.2.2. Kanal Cephesi	26
2.3.3.2.3. Irak Cephesi	26
2.3.3.2.4. Filistin ve Suriye Cephesi	26
2.3.3.2.5. Galiçya, Romanya, Makedonya Cepheleri.....	26
2.3.3.2.6. Çanakkale Cephesi.....	27
2.3.3.3. Ermeni Tehciri	29
2.3.3.3.1. Birinci Dünya Savaşı Öncesi Yaşanan Gelişmeler.....	29
2.3.3.3.2. Birinci Dünya Savaşı'nda Yaşanan Gelişmeler ve Tehcir Kanunu (Sevk ve İskân Kararı)	30
2.3.3.4. Gizli Anlaşmalar	32
2.3.3.5. Wilson İlkeleri (8 Ocak 1918)	33
2.3.3.6. Savaşın Sona Ermesi ve Barış Antlaşmaları.....	33
2.3.3.7. Savaşın Sonuçları	35
2.3.3.8. Mondros Ateşkes Antlaşması (30 Ekim 1918) ve İlk İşgaller	36
3. MİLLİ MÜCADELE'YE HAZIRLIK DÖNEMİ.....	41
3.1. MONDROS ATEŞKES ANTLAŞMASI SONRASINDA ÜLKENİN DURUMU VE AZINLIKLARIN FAALİYETLERİ.....	41
3.1.1. Rumlar ve Faaliyetleri	41
3.1.1.1. Pontus Rum Cemiyeti.....	42
3.1.1.2. Mavri Mira Cemiyeti.....	42
3.1.2. Ermeniler ve Faaliyetleri	42
3.1.3. Yahudiler ve Faaliyetleri	43
3.2. MONDROS ATEŞKES ANTLAŞMASI'NDAN SONRA KURULAN CEMİYETLER	43
3.2.1. Milli Varlığa Zararlı Cemiyetler.....	43
3.2.1.1. İngiliz Muhipleri Cemiyeti	43
3.2.1.2. Kürt Teali Cemiyeti	43
3.2.1.3. Teali İslâm Cemiyeti	43

3.2.1.4. Wilson Prensipleri Cemiyeti	43
3.2.1.5. Hürriyet ve İtilâf Fırkası	44
3.2.1.6. Sulh ve Selamet-i Osmaniye Fırkası	44
3.2.2. <i>Milli Cemiyetler</i>	44
3.2.2.1. Milli Kongre Cemiyeti.....	44
3.2.2.2. Kars Milli İslâm Şurası.....	44
3.2.2.3. Trakya-Paşaeli Müdafaa-i Heyet-i Osmaniyesi.....	44
3.2.2.4. İzmir Müdafaa-i Hukuk-ı Osmaniye Cemiyeti	45
3.2.2.5. Vilâyat-ı Şarkıyye Müdafaa-i Hukuk-ı Milliye Cemiyeti.....	45
3.2.2.6. Trabzon Muhafaza-ı Hukuk-ı Milliye Cemiyeti	45
3.2.2.7. Kilikyalılar Cemiyeti	45
3.3. İZMİR’İN İŞGALİ VE İŞGALE KARŞI TEPKİLER	46
3.4. GENELGELER, KONGRELER DÖNEMİ VE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ’NİN AÇILMASI	46
3.4.1. <i>Mustafa Kemal Paşa’nın İstanbul’a Gelişi ve İstanbul’daki Faaliyetleri</i> 46	
3.4.2. <i>Mustafa Kemal Paşa’nın Samsun’a Çıkışı ve Samsun’daki Çalışmaları.</i> 47	
3.4.3. <i>Mustafa Kemal Paşa’nın Havza’daki Çalışmaları</i>	47
3.4.4. <i>Amasya Genelgesi (21-22 Haziran 1919)</i>	48
3.4.5. <i>Erzurum Kongresi (23 Temmuz-7 Ağustos 1919)</i>	49
3.4.6. <i>Sivas Kongresi (4-11 Eylül 1919)</i>	51
3.4.7. <i>Yurt Genelinde Yapılan Diğer Kongreler</i>	53
3.4.8. <i>Amasya Görüşmeleri ve Protokolü (20-22 Ekim 1919)</i>	53
3.4.9. <i>Heyet-i Temsiliye’nin Ankara’ya Gelmesi</i>	54
3.4.10. <i>Son Osmanlı Mebusan Meclisi’nin Toplanması ve Misak-ı Millî Kararlarının Alınması</i>	54
3.4.11. <i>İstanbul’un İşgali, Meclis-i Mebusan’ın Dağıtılması ve Bu Duruma Mustafa Kemal’in Tutumu</i>	56
3.4.12. <i>Büyük Millet Meclisi’nin Açılışı</i>	57
4. BÜYÜK MİLLET MECLİSİ’NİN AÇILMASI SONRASI GELİŞMELER VE MİLLİ MÜCADELE DÖNEMİ	59
4.1. BÜYÜK MİLLET MECLİSİ’NİN İLK ÇALIŞMALARI VE ÖZELLİKLERİ.....	59
4.2. MİLLİ MÜCADELE DÖNEMİNDE AYAKLANMALAR	60
4.2.1. <i>Ayaklanmaların Sebepleri</i>	60

4.2.2. Başlıca Ayaklanmalar.....	60
4.2.2.1. Düzce Ayaklanmaları	60
4.2.2.2. Anzavur Ayaklanmaları	61
4.2.2.3. Kuva-yı İnzibatiye	61
4.2.2.4. Yozgat Ayaklanmaları	61
4.2.2.5. Konya Ayaklanmaları	61
4.2.2.6. Çerkez Ethem ve Demirci Mehmet Efe Ayaklanmaları	61
4.2.2.7. Diğer Ayaklanmalar	62
4.2.3. Güvenliği Sağlamak İçin Alınan Tedbirler.....	62
4.3. İTİLAFLI DEVLETLERİNİN TÜRKİYE'Yİ PAYLAŞMA TASARILARI	62
4.3.1. Paris Barış Konferansı (18 Ocak 1919)	62
4.3.2. Londra Konferansı (12 Şubat-10 Nisan 1920).....	63
4.3.3. San-Remo Konferansı (18-26 Nisan 1920).....	63
4.3.4. Sevr Antlaşması (10 Ağustos 1920)	63
4.4. KURTULUŞ SAVAŞI'NDA CEPHELER	65
4.4.1. Güney Cephesi	65
4.4.1.1. Adana Savunması	65
4.4.1.2. Maraş Savunması.....	65
4.4.1.3. Antep Savunması	65
4.4.1.4. Urfa Savunması.....	66
4.4.2. Doğu Cephesi.....	66
4.4.2.1. Ermeniler ile Yapılan Savaşlar.....	66
4.4.2.2. Gümrü Antlaşması (2 Aralık 1920).....	67
4.4.3. Batı Cephesi	67
4.4.3.1. Yunan Saldırısı.....	67
4.4.3.2. Kuva-yı Milliye ve Düzenli Orduya Geçiş	67
4.4.3.3. Birinci İnönü Savaşı ve Sonrası Gelişmeler.....	68
4.4.3.3.1. Birinci İnönü Savaşı (6-10 Ocak 1921) ve Sonuçları.....	68
4.4.3.3.2. Anayasa'nın Kabulü (20 Ocak 1921)	68
4.4.3.3.3. Londra Konferansı (21 Şubat-11 Mart 1921)	69
4.4.3.3.4. Türk-Afgan Dostluk Antlaşması (1 Mart 1921)	69
4.4.3.3.5. İstiklal Marşı'nın Kabul Edilmesi (12 Mart 1921).....	69
4.4.3.3.6. Moskova Antlaşması (16 Mart 1921).....	70

4.4.3.4. İkinci İnönü Savaşı (23 Mart-1 Nisan 1921) ve Sonuçları.....	70
4.4.3.5. Kütahya-Eskişehir Savaşları (10-25 Temmuz 1921).....	71
4.4.3.6. Sakarya Savaşı (23 Ağustos-13 Eylül 1921) ve Sonuçları.....	71
4.4.3.6.1. Sakarya Savaşı'na Hazırlık	71
4.4.3.6.2. Sakarya Savaşı (23 Ağustos-13 Eylül 1921).....	72
4.4.3.6.3. Sakarya Savaşı'nın Sonuçları.....	73
4.4.3.7. Büyük Taarruz	73
4.4.3.7.1. Büyük Taarruz Öncesi Gelişmeler.....	73
4.4.3.7.2. Zafer Yolu	75
4.4.3.7.3. Çanakkale Olayı.....	75
4.4.3.8. Mudanya Ateşkes Antlaşması (3-11 Ekim 1922)	75
4.5. LOZAN KONFERANSI VE BARIŞ ANTLAŞMASI.....	76
4.5.1. Konferans Öncesi Gelişmeler	76
4.5.2. Lozan Konferansı.....	77
4.5.3. Lozan Barış Antlaşması (24 Temmuz 1923)	78
5. TÜRK İNKILÂBI.....	81
5.1. SALTANATIN KALDIRILMASI (1 KASIM 1922)	81
5.2. CUMHURİYETİN İLÂN EDİLMESİ (29 EKİM 1923).....	81
5.3. HALİFELİĞİN KALDIRILMASI (3 MART 1924)	82
5.4. ÇOK PARTİLİ SİYASİ HAYATA GEÇİŞ DENEMELERİ.....	82
5.4.1. Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası (17 Kasım 1924-3 Haziran 1925).....	83
5.4.2. Şeyh Said İsyanı ve Tahrir-i Sükûn Kanunu	83
5.4.3. İzmir Suikastı Girişimi (16 Haziran 1926).....	83
5.4.4. Serbest Cumhuriyet Fırkası (12 Ağustos-17 Kasım 1930).....	84
5.4.5. Menemen Olayı (23 Aralık 1930).....	84
5.5. ANAYASA ÇALIŞMALARI VE HUKUK ALANINDA YAPILAN İNKILÂPLAR	85
5.5.1. 20 Ocak 1921 Anayasası.....	85
5.5.2. 20 Nisan 1924 Anayasası.....	85
5.5.3. Medeni Kanun'un Kabulü (17 Şubat 1926).....	85
5.5.4. Diğer Temel Kanunların Kabulü.....	86
5.6. EĞİTİM ALANINDA YAPILAN İNKILÂPLAR.....	86
5.6.1. Tevhîd-i Tedrisât (Eğitim ve Öğretimin Birleştirilmesi) Kanunu'nun Kabulü (3 Mart 1924).....	86

5.6.2. <i>Yeni Türk Harflerinin Kabulü (1 Kasım 1928)</i>	86
5.6.3. <i>Üniversite Reformu</i>	86
5.7. KÜLTÜR ALANINDA YAPILAN İNKILÂPLAR.....	87
5.7.1. <i>Türk Tarihi Alanında Yapılan Çalışmalar</i>	87
5.7.2. <i>Türk Dili Alanında Yapılan Çalışmalar</i>	87
5.8. SOSYAL (TOPLUMSAL) ALANDA YAPILAN İNKILÂPLAR.....	87
5.8.1. <i>Kılık-Kıyafette Yapılan Değişiklikler</i>	87
5.8.2. <i>Tekke, Zaviye ve Türbelerin Kapatılması (30 Kasım 1925)</i>	88
5.8.3. <i>Takvim, Saat, Ölçüler ve Rakamlarda Yapılan Değişiklikler</i>	88
5.8.4. <i>Soyadı Kanunu'nun Kabulü (21 Haziran 1934)</i>	88
5.8.5. <i>Milli Bayramlar ve Tatil Günlerinin Belirlenmesi</i>	88
5.8.6. <i>Kadın Haklarının Kabulü</i>	88
5.9. EKONOMİ ALANINDA YAPILAN İNKILÂPLAR.....	89
5.10. SAĞLIK ALANINDA YAPILAN İNKILÂPLAR.....	89
6. ATATÜRK DÖNEMİ TÜRK DIŞ POLİTİKASI	93
6.1. ATATÜRK'ÜN DIŞ POLİTİKA ESASLARI.....	93
6.1.1. <i>Gerçekçilik</i>	93
6.1.2. <i>Bağımsızlık</i>	93
6.1.3. <i>Barışçılık</i>	94
6.1.4. <i>Akılcılık</i>	94
6.2. 1923-1930 DÖNEMİ TÜRK DIŞ POLİTİKASI.....	94
6.2.1. <i>Türk-Yunan İlişkileri ve Etabli Meselesi</i>	94
6.2.2. <i>Türk-İngiliz İlişkileri ve Musul Meselesi</i>	96
6.2.3. <i>Türk-Fransız İlişkileri</i>	97
6.2.4. <i>Türk-Sovyet İlişkileri</i>	98
6.2.5. <i>Türk-İtalyan İlişkileri</i>	99
6.3. 1930-1938 DÖNEMİ TÜRK DIŞ POLİTİKASI.....	99
6.3.1. <i>Türkiye'nin Milletler Cemiyeti'ne Üye Olması (18 Temmuz 1932)</i>	99
6.3.2. <i>Balkan Antantı (9 Şubat 1934)</i>	100
6.3.3. <i>Montrö (Montreux) Boğazlar Sözleşmesi (20 Temmuz 1936)</i>	100
6.3.4. <i>Sadabat Paktı (8 Temmuz 1937)</i>	102

6.3.5. <i>Hatay Sorunu ve Hatay'ın Anavatana Katılması</i>	102
7. ATATÜRK İLKELERİ VE BÜTÜNLEYİCİ İLKELER	105
7.1. TEMEL İLKELER.....	105
7.1.1. <i>Cumhuriyetçilik</i>	105
7.1.2. <i>Milliyetçilik</i>	107
7.1.3. <i>Halkçılık</i>	108
7.1.4. <i>Lâiklik</i>	110
7.1.5. <i>Devletçilik</i>	111
7.1.6. <i>İnkılâpçılık</i>	113
7.2. BÜTÜNLEYİCİ İLKELER.....	114
7.2.1. <i>Milli Egemenlik</i>	114
7.2.2. <i>Milli Bağımsızlık</i>	114
7.2.3. <i>Milli Birlik ve Beraberlik, Ülke Bütünlüğü</i>	115
7.2.4. <i>Yurtta Barış, Dünyada Barış</i>	115
7.2.5. <i>Akılcılık ve Bilimsellik</i>	115
7.2.6. <i>Çağdaşlaşma ve Batılılaşma</i>	116
7.2.7. <i>İnsan ve İnsanlık Sevgisi</i>	116
8. ATATÜRK'ÜN ÖLÜMÜ VE SONRASINDA TÜRKİYE	121
(1938-1960)	121
8.1. ATATÜRK'ÜN HASTALIĞI VE ÖLÜMÜ	121
8.2. İSMET İNÖNÜ'NÜN CUMHURBAŞKANI SEÇİLMESİ.....	122
8.3. İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI (1939-1945).....	122
8.4. SAVAŞ YILLARI VE SONRASINDA TÜRKİYE VE DÜNYADA GENEL DURUM.....	125
8.5. DEMOKRAT PARTİ DÖNEMİ TÜRKİYE.....	126

KISALTMALAR

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
a.g.e.	Adı Geçen Eser
a.g.m.	Adı Geçen Makale
ATAM	Atatürk Araştırma Merkezi
Bkz./bkz.	Bakınız
BMM	Büyük Millet Meclisi
c.	Cilt
CHP	Cumhuriyet Halk Partisi
Çev.	Çeviren
DP	Demokrat Parti
ks.	Kısım
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
MSB	Milli Savunma Bakanlığı
NATO	North Atlantic Treaty Organization (Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü)
s.	Sayfa
SSCB	Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
sy.	Sayı
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TTK	Türk Tarih Kurumu
t.y.	Tarih yok
vb.	Ve benzeri

1. ATATÜRK İLKELERİ VE İNKILÂP TARİHİ DERSİ VE İNKILÂP İLE İLGİLİ KAVRAMLAR

Doç. Dr. Sezai ÖZTAŞ

1.1. Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Dersinin Tarihçesi

Yüksek Öğretimde, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi dersinin kökeni, 1925'te verilen *İhtilaller Tarihi* dersine kadar götürülebilmektedir. Ankara Adliye Hukuk Mektebi'nde verilen bu dersin amacı, Türk İnkılâbı'nın özelliklerini anlatmak ve kendisinden önce yapılan inkılâp hareketleriyle karşılaştırmalı bir biçimde incelemektir. Dersin, düzenli olarak üniversitede okunmaya başlaması ise 1933'te İstanbul Üniversitesi bünyesinde *İnkılâp Tarihi Enstitüsü*'nün kurulması ile gerçekleşmiştir.¹ Enstitüde ders vermek üzere Yusuf Hikmet (Bayur) Bey, Mahmut Esat (Bozkurt) Bey, Yusuf Kemal (Tengirşenk) Bey ve Recep (Peker) Bey görevlendirilmiştir.² 4 Mart 1934'te Yusuf Hikmet Bey tarafından verilen ilk konferans ile enstitüde dersler başlamıştır. Enstitü ve Harp Akademisi de dâhil İstanbul'daki bütün yüksekokulların dekan, profesör ve öğretmenleri ile son sınıf öğrencilerinin katıldığı ilk ders radyo aracılığıyla halka ulaştırılmış ve ertesi gün gazetelerde de yayımlanmıştır.³

9 Mart 1934'te Ankara Hukuk Mektebi'nde de bir *İnkılâp Kürsüsü* kurulması kararlaştırılmıştır. Kürsüye, Hukuk Fakültesi ile yüksekokul öğrencilerinin kaydedilmesi, dışarıdan dinleyici de kabul edilmesi, derslerin İstanbul İnkılâp Enstitüsü'nde görevlendirilen kişiler tarafından verilmesi uygun görülmüştür. 20 Mart 1934'te Başbakan İsmet (İnönü) Bey'in verdiği konferans ile burada dersler başlamıştır.⁴

15 Nisan 1942 tarihli ve 4204 sayılı kanun ile Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'ne bağlı *Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü* kurulması kararlaştırılmıştır.⁵ Enstitünün kuruluşu ile birlikte yükseköğretimde İnkılâp Tarihi derslerinin serbest konferanslar şeklinde verilmesi sona ermiştir. Enstitünün kuruluş yasasıyla üniversitelerde zorunlu olarak verilen dersin adı *İnkılâp Tarihi ve Türkiye Cumhuriyeti Rejimi* olarak değiştirilmiştir.⁶

27 Mayıs 1960'tan sonra dersin *İnkılâp Tarihi ve Türkiye Cumhuriyeti Rejimi* adıyla tüm yükseköğretim kurumlarında iki yarıyıl okutulmasına karar verilmiştir. 20 Mart 1968'de dersin adı *Türk Devrim Tarihi* olarak düzenlenmiştir.

---

¹ Yasemin Doğaner, "Yüksek Öğretimde Atatürk İlke ve İnkılâplarının Öğretimi İle İlgili Düşünceler", İlk ve Orta Öğretim Kurumlarında Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Konularının Öğretimi: Mevcut Durum, Sorunlar ve Çözüm Önerileri, (Hazırlayanlar: Mehmet Saray ve Hüseyin Tosun), Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara, 2005, s. 281.

² Bülent Tanör, Zafer Toprak ve Halil Berktaş, "İnkılâp Tarihi" Dersleri Nasıl Okutulmalı?, Sarmal Yayınevi, İstanbul, 1997, s. 18.

³ Sadık Erdaş, "Atatürk'ten Günümüze "Türk İnkılâp Tarihi" Derslerine Genel Bir Bakış", Türk Eğitim Sisteminde Atatürkçülük ve Cumhuriyet Tarihi Öğretimi, (Editör: Yasemin Doğaner), Hacettepe Üniversitesi Yayınları, Ankara, 2006, s. 15.

⁴ Erdaş, a.g.e., s. 15.

⁵ Ahmet Mumcu, "Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Dersinin Öğretiminde Yapılan Yanlışlar", I. Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Semineri, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Basımevi, Samsun, 1985, s. 45.

⁶ Erdaş, a.g.e., s. 17.

12 Eylül 1980'den sonra dersin adı *Türk İnkılâp Tarihi* olarak değiştirilmiştir. Dersin adı ile ilgili son değişiklik ise 6 Kasım 1981 tarih ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu ile yapılmış ve dersin adı *Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi* olarak belirlenmiştir. Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi dersi, günümüzde tüm yükseköğretim kurumlarında ortak zorunlu ders olarak okutulmaktadır.

1.2. Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Dersinin Öğretiminin Amacı Nedir?

Tarih, “geçmişteki olayları; yer, zaman ve failleri göstererek kaynaklara dayalı olarak sebep-sonuç ilişkisi içerisinde inceleyen bilim dalıdır.”⁷

Geçmişteki olayları anlatan bir bilim dalı olan tarih, milletlerin hafızasını teşkil etmektedir. Tarih, geçmiş hakkında bilgi vermenin yanında bugünü anlamamızı ve geleceği daha iyi görebilmemizi sağlayan bir bilimdir.

Amaç ise “bir etkinliğe, bir eyleme veya bir işe başlarken erişilmek istenilen ve öğrenim sürecine bütünlük ve anlam kazandıran sonuç”tur.⁸

Her dersin öğretiminin bir amacı vardır. Tarih öğretiminin amacı; kronoloji, benzerlik ve farklılık, çağdaş davranışlar, değişim ve devamlılık, sebepleri tanımak, kaynakların kullanımı, tarihin yorumları ile ilgili öğrenme ve beceriler kazanabilmektir.⁹ Bu öğrenme ve becerilerin yanında tarih öğretimi, genç nesillerin milli ruh yapılarını meydana getirmekte, onlara kendi geçmişlerinin bütün kültür ve değerlerini öğretmekte, mensup oldukları milletin medeniyet âlemindeki rolünü bildirmektedir. İnsanlık âlemi, yüzyıllardan beri maziden istikbale uzanan ve halden geçen tarih köprüsünün üzerinden geçmekte, geçmişteki olaylardan ders ve manevi kuvvet alarak geleceğe hazırlanmaktadır. Tarih, bir milleti meydana getiren manevi bağlar arasında önemli bir yer işgal etmekte ve aynı milletten olan fertleri sıkı bağlarla birbirine bağlamaktadır.¹⁰ Bu yüzden tarih öğretiminin önemi çok büyüktür.

Atatürk, “*Türk çocuğu ecdadını tanıdıkça, daha büyük işler yapmak için kendinde kuvvet bulacaktır*”¹¹ sözüyle Türk tarihine verdiği önemi dile getirmiştir. Bununla birlikte, Atatürk, gençlerimizin tarihi öğrenerek geçmişteki başarılarından hareketle daha büyük başarılarla imza atabileceklerine her zaman inanmıştır. Bu bağlamda, gençlerimizin Türk tarihinin her safhası gibi Millî Mücadele dönemi olaylarını ve Türk İnkılâbı'nı da iyi bir biçimde öğrenmesi son derece önemlidir.

Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi dersi, Kurtuluş Savaşı öncesinde ve Kurtuluş Savaşı sırasında Türk halkının eşine az rastlanır fedakârlık ve kahramanlık örnekleriyle dolu olayların, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunun, Türk İnkılâbı'nın ortaya çıkışının, Türk

---

⁷ Nuri Köstüklü, Sosyal Bilimler ve Tarih Öğretimi, Kuzucular Ofset, Konya, 1998, s. 14.

⁸ Ruşen Alaylıoğlu ve A.Ferhan Oğuzkan, Ansiklopedik Eğitim Sözlüğü, İnkılâp ve Aka Basımevi, İstanbul, 1976, s. 9.

⁹ Chris Culpin, “*Making Progress in History*”, Teaching History, (Editör: H. Bourdillon), Routledge, London, 1996, s. 126-133.

¹⁰ Hakkı Dursun Yıldız, “*Türk Tarihi ve Liselerimizdeki Tarih Öğretimi*”, Türk Kültürü, Ankara, sy. XVIII, 1964, s. 90.

¹¹ Afet İnan, Atatürk Hakkında Hatıralar ve Belgeler, TTK, Ankara, 1959, s. 297.